Өндірістік өлке шежіресі

ARQALYQ 70
1956 - 2026

Арқалық қаласының қалыптасу тарихы Қазақстанның орталық және солтүстік аймақтарын индустриялық игеру үдерісімен тығыз байланысты.

Торғай өңірінің табиғи-климаттық жағдайлары мен географиялық орналасуы ұзақ уақыт бойы бұл аумақта ірі қоныстардың пайда болуына мүмкіндік бермеді. XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басында жергілікті қазақ халқы негізінен көшпелі және жартылай көшпелі мал шаруашылығымен айналысып, отырықшы өмір салты өзен аңғарларында ғана дамыды. Өнеркәсіптік өндіріс іс жүзінде болмады, ал табиғи ресурсовтардың мол қоры туралы мәліметтер ғылыми тұрғыда жүйелі түрде зерттелмеген еді.

Скептицизмді жеңген сенім жаңалығы

1947 жылдан бастап А.Н. Волков бастамашы болған кешенді геологиялық барлау жұмыстары Арқалық маңындағы боксит кен орындарының ірі өнеркәсіптік маңызын дәлелдеді. Бұл жаңалық өңірдің экономикалық дамуына қатысты бұрынғы пессимистік болжамдарды жоққа шығарды. Геологиялық барлау нәтижелері жаңа өндірістік инфрақұрылымды қалыптастыру қажеттігін туындатты,

орын алып, тұрғын үйлермен қатар әлеуметтік-мәдени нысандарды салу арқылы тұрақты қалалық ортаны қалыптастырды. Бұл кезеңде Арқалық тек өндірістік орталық қана емес, сондай-ақ жаңа әлеуметтік кеңістікке айналды.

Облыс орталығы мәртебесіне ие болды

1970-жылдары Арқалықтың облыс орталығы мәртебесін алуы қала дамуына қосымша серпін берді. Инфрақұрылым кеңейіп, тұрғындар саны артты, білім беру және мәдени мекемелердің желісі қалыптасты. Алайда қаланың дамуы бір ғана шикізат саласына тәуелді болды, бұл фактор кейінгі кезеңдерде әлеуметтік-экономикалық тұрақтылыққа белгілі бір деңгейде әсер етті. Осы тұрғыдан алғанда, Арқалықтың даму тарихы индустриялық қалалардың қалыптасу заңдылықтарын, олардың артықшылықтары мен осал тұстарын айқын көрсететін маңызды тарихи тәжірибе болып табылады.

кезегінде қаланың дамуына серпін берді.

Қалалық инфрақұрылым қалыптаса бастады

1950-жылдардың ортасында қалалық инфрақұрылым қалыптасып, әлеуметтік-мәдени нысандар салына бастады. Бастапқы кезеңде су тапшылығы, транспорттық қиындықтар және қатаң климаттық жағдайлар қала дамуын тежесе де, геологтар мен құрылысшылардың кәсіби шеберлігі мен еңбекқорлығы осы мәселелерді жеңуге мүмкіндік берді. Арқалыққа алғаш келушілер негізінен геологиялық экспедиция мүшелері және кейіннен құрылыста жұмыс істейтін комсомол жастар болды. Олардың еңбегі қала дамуына, тұрғын үй, мектеп, медициналық және мәдени нысандардың құрылуына ықпал етті.

Өндіріс қарқынды дамыды

және мәдениет саласындағы нысандары аймақтағы дамудың негізін құрады. Қала тұрғындарының тәжірибесі мен кәсіби шеберлігі, тарихи және экономикалық мұрасы бүгінгі күнге дейін маңызды әлеуметтік және мәдени ресурс болып табылады.

Өзбекәлі Жәнібеков және Торғай ренессансы

Арқалық қаласының 70 жылдық тарихы оның экономикалық, әлеуметтік және мәдени дамуының айқын көрінісі болып табылады. Қала алғашында геологиялық зерттеулер мен табиғи ресурстарды игеру орталығы ретінде қалыптасып, кейін өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымымен ерекшеленді. Боксит және отқа төзімді саз кен орындарының ашылуы Арқалықты алюминий өндірісінің маңызды аймағына айналдырды, бұл қаланың дамуына айтарлықтай серпін берді. Қала дамуының алғашқы кезеңдерінде кездескен қиындықтар

Скептицизмді жеңген сенім

Алғашқы геологиялық мәліметтер XIX ғасырдың басында пайда болғанымен, олар жекелеген сипатта болды және өндірістік мақсатта қолданылған жоқ. XX ғасырдың 1930-жылдарында жүргізілген геологиялық түсірілімдер барысында бокситтің жекелеген белгілері анықталғанымен, бұл кен орындары өнеркәсіптік тұрғыдан перспективалы деп бағаланбады. Мұндай скептикалық көзқарас аймақтың шалғайлығы, көлік инфрақұрылымының жоқтығы және табиғи жағдайлардың күрделілігімен түсіндірілді. Соған қарамастан, Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі кезеңде Қазақстанның минералдық-шикізат базасын кеңейту қажеттілігі Торғай өңіріне деген ғылыми және өндірістік қызығушылықты арттырды.

А.Н. Волковтың ашқан

желері жаңа өндірістік инфрақұрылымды қалыптастыру қажеттігін туындатты, ал бұл өз кезегінде Арқалық жұмысшы кентінің пайда болуына алып келді. Қаланың алғашқы кезеңдегі дамуы геологтар мен құрылысшылардың қажырлы еңбегімен, ауыр табиғи жағдайда жүзеге асқанымен, мемлекеттік жоспарлау мен орталықтандырылған қаржыландыру шешуші рөл атқарды.

Торғай боксит кен басқармасының құрылуы

1950–1960 жылдары Арқалықтың әлеуметтік және өндірістік бейнесі түбегейлі өзгерді. Торғай боксит кен басқармасының құрылуы және Павлодар алюминий зауытының іске қосылуы қала экономикасының моносалалық бағытта қалыптасуына себеп болды. Қала құрылысында «Торғайалюминстрой» тресі жетекші

олардың артықшылықтары мен осал тұстарын айқын көрсететін маңызды тарихи тәжірибе болып табылады.

Геологтар мен құрылысшылардың еңбегі

Арқалық қаласының дамуы тарихи тұрғыдан экономикалық, әлеуметтік және мәдени аспектілермен тығыз байланысты. Қала өз тарихында табиғи ресурстарды игеру, геологиялық зерттеулер және өндіріс саласында маңызды рөл атқарғанын көрсетті. 1940-1950 жылдары геологиялық экспедициялар арқасында Торғай аймағында боксит және отқа төзімді саз кен орындары анықталды. Бұл нәтижелер Қазақстандағы алюминий өндірісінің дамуына іргелі негіз қалады. Геологтар мен зерттеушілердің еңбегі арқасында Арқалықтағы кен орындары мемлекеттің өндірістік балансына енгізілді, бұл өз

Өндіріс қарқынды дамыды

1960-1970 жылдары Арқалық қаласы өндірістік және әлеуметтік тұрғыдан дамып, облыстық маңызы бар қалаға айналды. Сол кезеңде боксит өндіру көлемі едәуір артты, ал қала еңбекшілері мемлекеттік марапаттарға ие болып, өндірістік тәжірибе мен технологиялық білімдерін жетілдірді. Шагающие экскаваторлар мен басқа да техникалық құралдардың енгізілуі өндіріс тиімділігін айтарлықтай арттырды.

Тарихи рөлді сақтау міндет

Қазіргі таңда алюминий өндірісі тоқтатылды. Соған қарамастан, қала өзінің тарихи рөлін сақтап қалды: Арқалық геологиялық зерттеулер мен өндіріс тарихында маңызды объект ретінде қалды, әрі оның инфрақұрылымы, білім беру

серпін берді. Қала дамуының алғашқы кезеңдерінде кездескен қиындықтар – климаттық жағдайлар, су тапшылығы, транспорттық мәселелер – тұрғындар мен еңбеккерлердің табандылығы мен кәсіби шеберлігі арқылы жеңілді. 1970 жылы Торғай облысы құрылып, осы өңірге Өзбекәлі Жәнібеков хатшы ретінде қызметке келді. Ол өз қызметін мәдени бағытта бастағанымен, Торғай облысы мен Арқалық қаласының жалпы дамуына елеулі үлес қосты. Жәнібековтің еңбегі мәдениетті жаңғыртумен шектелмей, қаланың инфрақұрылымы мен әлеуметтік өмірінің дамуына да әсер етті.

Арқалық қаласының тарихи даму тәжірибесі қазіргі кезеңде де маңызды сабақ береді. Ол жергілікті тұрғындардың еңбекқорлығы, ғылыми зерттеулерге деген қызығушылығы және әлеуметтік мәдени даму стратегиясының нәтижесінде қалыптасқанын көрсетеді. Қаланың мұрасы тек экономикалық жетістіктерде ғана емес, сонымен бірге білім, мәдениет және қоғамдық өмір салаларындағы жетістіктерде де көрінеді. Осы тұрғыдан қарағанда, Арқалық қаласының тарихы Қазақстанның өңірлік дамуы мен геологиялық-өндірістік тәжірибесінің маңызды үлгісі болып табылады.

Құралай КӨЛШІНБАЕВА,
№8 негізгі орта мектептің мектепалды даярлық сыныбының тәрбиешісі, педагог - модератор

Тұтынушылардың назарына! «АЖЭК» МКК 01.04.2026 ж. бастап тарифтердің енгізілгені туралы хабарлайды:

№	Реттелетін қызмет түрі	Өлш. бірл.	2026 ж.
1)	Магистральдық құбырлар мен тарату желілері арқылы су беру (ауыз су)		
	орташа босату тарифі	теңге/м³ (ҚҚС-сыз)	490,67
2.1	тұрғындар		164,41
2.2	басқа тұтынушылар		475,07
2.3	бюджет		2284,72

К сведению потребителей!

ГКП «АТЭК» сообщает о введении с 01.04.2026 г. тарифов:

№	Вид регулируемой услуги	Ед. изм.	2026 г.
1)	Подача воды по магистральным трубопроводам и распределительным сетям (питьевая вода)		
	среднеотпускной тариф	тенге/м³ (без НДС)	490,67
2.1	население		164,41
2.2	прочие потребители		475,07
2.3	бюджетные организации		2284,72

Тұтынушыларының назарына!

"АЖЭК" МКК 01.02.2026 ж. бастап хабарлайды:

Есепке алу аспаптары жоқ тұтынушылар үшін жылумен жабдықтауға арналған 2026 ж. төлемақы мөлшері 157,00 теңге/м2 (ҚҚС-сыз) құрайды.

К сведению потребителей!

ГКП «АТЭК» сообщает, что с 01.02.2026 г.:

Размер платы на 2026 г. на услуги теплоснабжения для потребителей, не имеющих приборов учета составит 157,00 тенге/м2 (без НДС).